

Valgundersøgelsen 1998

teknisk rapport

af

Jørgen Goul Andersen, Mette Tobiasen, Henrik Lølle,
Thomas Bay, Jacob Møller Nielsen, Bo Vestergaard, Mads Christensen

Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning

Aalborg Universitet

December 1999

Arbejdspapirer fra Det danske Valgprojekt # 9.

Forord: Om valgundersøgelsen 1998

Det danske valgprojekt startede som forskningsprogram i 1971 og har siden gennemført analyser af samtlige 12 danske folketingsvalg på basis af en repræsentativ stikprøve, foretaget umiddelbart efter hvert valg. Dette arbejdsrapport (nr.9) fra Det danske valgprojekt udgør den tekniske aftrapportering for valgundersøgelsen 1998.

Hovedanalysen er publiceret juni 1999 i bogen *Vælger med omtanke* på forlaget Systime, Århus, hvortil også hører et teknisk appendix. Projektbeskrivelsen og spørgeskemaet er tidligere udgivet i nærværende serie *Arbejdsrapporter fra Det danske Valgprojekt* som hhv. no. 7 (dansk) og nr. 8 (engelsk).

Arbejdsrapportserien kan downloades som *.pdf-filer fra Valgprojektets hjemmeside:

www.socsci.auc.dk/election/

eller rekvireres ved henvendelse til enten:

Institut for Statskundskab,
Århus Universitet
Universitetsparken,
8000 Århus C,

Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Ålborg Universitet
Fibigerstræde 1
9220 Ålborg Ø.

Datasættet til 1998-undersøgelsen er frit tilgængeligt fra juni 1998 og kan fås ved henvendelse til Dansk Data Arkiv. 1998-undersøgelsen medtager for første gang det *fulde* sæt af variable fra det internationale valgforsknings samarbejde i CSES (Comparative Study of Electoral Systems), og undersøgelsens data oparbejdes endvidere som del af dette datasæt.

Kodningen af åbne spørgsmål og udarbejdelse af tidlige versioner af denne tekniske rapport er foretaget af forskningsmedarbejderne, nu Ph.D.-studerende Mette Tobiasen og Henrik Lølle, samt af stud.scient.adm'erne Thomas Bay, Jacob Møller Nielsen, Bo Vestergaard og Mads Christensen.

Jens Rom Jensen var ALM's konsulent på projektet og kom med mange nyttige forslag til at sikre et godt "flow" i skemaet, mens Bodil Sejersen, ligeledes fra ALM, har medvirket til at afklare og løse data tekniske problemer.

Valgundersøgelsen 1998 er foretaget af Lektor Johannes Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet, Professor Ole Borre, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, Professor Jørgen Goul Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet samt Lektor Hans Jørgen Nielsen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Undertegnede har ledet projektet og er den over for Forskningsrådet ansvarlige.

Dataindsamlingen er finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, medens udgifter til kodning, databehandling mv. er finansieret i fællesskab af deltagernes institutter samt af Aarhus Universitets Forskningsfond.

Aalborg, dec. 1999

Jørgen Goul Andersen

Indhold

1. Oversigt over datamaterialet	5
1.1. Hovedundersøgelsen	5
1.2. Suppleringsundersøgelsen	7
2. Bortald og repræsentativitet.	11
2.1. Hvorfor er undersøgelsen af repræsentativitet sjældent noget værd?	11
2.2. Demografisk repræsentativitet	14
2.3. Politisk interesse	15
2.4. Partipolitisk repræsentativitet	18
2.5. Vejning	19
3. Oversigt over fælles variable for hoved- og suppleringsundersøgelsen	21
4. Kodenøgler for åbne spørgsmål	23
4.1. Vigtigste problem	24
4.2. Stemmebegrunder	30
4.3. Stemmebegrunder Amsterdam-traktaten	34
4.4. Stilling	38
4.5. Branche	39
5. Svarkort anvendt i Valgundersøgelsen 1998	42
6. Arbejdspapirer fra det danske valgprojekt	57

1. Oversigt over datamaterialet

Valgundersøgelsen 1998 består i lighed med de forudgående undersøgelser af en *hovedundersøgelse* og en *suppleringsundersøgelse*. Suppleringsundersøgelsen er en udbygning med ca. 2000 ekstra svarpersoner på nogle få variable, først og fremmest sociale baggrundsspørgsmål. I 1998 var det dog muligt at gå lidt videre, fordi suppleringsundersøgelsen blev gennemført som del af en anden politologisk undersøgelse, Demokrati fra neden.

1.1. Hovedundersøgelsen

Metode:

Hovedundersøgelsen er en spørgeskemaundersøgelse blandt 2001 tilfældigt udvalgte personer i alderen 18 år og derover. Undersøgelsen er gennemført ved besøgsinterviews, med fuldt strukturerede spørgeskema. Der indgik nogle enkelte åbne spørgsmål; kodningen heraf fremgår af afsnit 4 nedenfor. Der er benyttet almindelige papirskemaer, da CAPi-interview med computer tager længere tid. Interviewtiden var ca. en time. Der blev i tilknytning til skemaet benyttet et ret stort antal kort. Disse kort er optrykt under afsnit 5 i dette arbejdsrapport.

Interviewtidspunkt:

Interviewingen foregik i tidsrummet 6.4.1998 - 16.6.1998. Langt hovedparten af interviewene er indsamlet i april og primo maj, men af forskellige årsager, bl.a. storkonflikt og trafikale interviewere, der måtte erstattes, kneb det med de sidste, så ca. 250 skemaer først kom i hus efter den 20.5.1998.

Population:

Undersøgelsespopulationen udgjordes af herboende personer i alderen 18 år+, som har bopæl i en privat husstand. Populationen er de facto befolkningen, uanset statsborgerskab.

Stikprøveudvælgelse:

Stikprøven blev af ACNielsen AIM udtrukket som et proportionalt stratificeret sample med udgangspunkt i en geografi x urbaniseringsmatrice med 33 strata (områder). Inden for hvert stratum er der udvalgt et antal startadresser, hvorefter kontakttarbejdet er gennemført som

'tvungen vanding', således at hver fjerde husstand er kontaktest. Hvert af de udvalgte husstande er kontaktest tre gange, inden den er opgivet som 'ikke truffet'. Der er kun foretaget et interview per husstand. I husstande med mere end en person på 18+ er personudvælgelsen efterfølgende foretaget ved hjælp af fødselsdagskriterier. Udvalgte personer har givet en mindre underrepræsentation af flerpersoners husstande, som i nogle undersøgelser kompenseres ved at foretage enkelte dobbeltinterviews i flerpersoners husstande. Dette er ikke gjort her, da det ikke er afgørende i forhold til undersøgelsens emne. Forskellen er i øvrigt ganske minimal.

Kontrol:

Ca. 10 pct. af de returnerede spørgeskemaer er løbende på stikprøvebasis telefonisk blevet kontrolleret for autenticitet. Der har ikke i forbindelse hermed vist sig problemer.

Opnåelse:

I alt blev 3.644 adresser kontaktest (jf. Tabel 1.1). Af disse er 194 faldet fra under det, der af ALM henregnes som 'neutral bortald'. Dette vil i denne undersøgelse primært sige 'afslatte interview, der ikke er blevet gennemført'. Herefter tilbagestår en bruttosample på 3.450 personer. Bortaldet fordeles sig med 591 respondenter, som ikke er truffet (17,1%), mens 856 har nægtet deltagelse (24,8 %). Endelig er 2 skemaer efterfølgende kasseret (0,1%). Tilbage er i alt 2.001 gyldige skemaer, hvilket svarer til en gennemførelsesprocent på 58,0.

Tabel 1.1. Opnåelse og bortald for hovedundersøgelsen. Antal og procent.

	Antal	Procent
Kontakteste adresser	3.644	
Neutralt bortald	194	
Bruttosample	3.450	100,0
Bortald:		
Respondent ikke truffet	591	17,1
Deltagelse nægtet	856	24,8
Kasseret spørgeskemaer	2	
Gyldige skemaer	2.001	58,0

Eftersom samplet udgøres af husstande frem for personer, er gennemførelsesprocenten et estimat, hvor basis er det samlede antal kontakteste husstande korrigeret for dels den forventede fordeling

af personer i husstanden, som ikke blev interviewet og dels en faktor, der tager højde for de adresser, der ikke er besøgt tre gange inden de er blevet opgjort, som det er standarden. Endelig er AIM's bortfaldsstatistik baseret på interviewernes indberetninger. Disse har imidlertid ikke været fuldstændige systematiske, hvorfor der er sket en opregning for manglende tal.

En opnåelsesprocent på 58,0 ligger væsentligt under det sædvanlige, hvor man i valgundersøgelserne gennem årene som minimum har tilstræbt, men ikke altid helt nået, 70 %. Det har ikke været muligt at finde sikre forklaringer på den ekstraordinært lave opnåelse i denne undersøgelse, sammenlignet med tidligere valgundersøgelser. Det forholdt sig højst antal "ikke trufile" antyder, at der i hvert fald ikke er gjort noget ekstraordinært for at gå ud over det normale antal kontaktforsøg. Den høje nægterprocent antyder, at nogle svarpersoner på grund af undersøgelsens emne har sagt fra, altså at der er en mindre selvselektion bag bortfaldet. Dette bør naturligvis spille en særlig rolle i bortfaldsanalyse og -vurdering (jf. afsnit 2 nedenfor).

1.2 Suppleringsundersøgelsen

Til belysning af vælgervandringer samt partivalg inden for generationer og stillingsgrupper mv. gennemføres ved hvert valg en suppleringsundersøgelse med få udvalgte baggrundsvariable samt partivalg. Herved tilvejebringes en stikprøve med ca. 4.000 svarpersoner på centrale baggrundsvariable. Suppleringsundersøgelsen gennemføres som regel ved at medtage et par efterfølgende spørgsmål om alder, stilling og partivalg ved seneste og forrige valg på en besøgssomnibus umiddelbart efter valgundersøgelsen (her medfølger desuden standardbaggrunds spørgsmål som køn, uddannelse, indkomst mv.).

I 1998 er suppleringen hentet fra en survey-undersøgelse til projektet Demokratit fra neden, der blev gennemført af ACNielsen AIM A/S parallelt med og i umiddelbar forlængelse af valgundersøgelsen, med den samme undersøgelsesmetodik, og med de samme sociale baggrundsvariable. Hertil kommer imidlertid også en del overlappende politiske variable, så der i 1998 som sædvanligt foreligger et særligt datasæt med ca. 4.000 svarpersoner, men denne gang med et noget bredere udvalg af variable end normalt. En oversigt er vist i afsnit 3.

Metode, population og stikprøveudvælgelse:

Er præcis den samme for suppleringsundersøgelsen som for hovedundersøgelsen ovenfor, hvortil der henvises. Bemærk dog oversamlingen i tre lokaliteter, jf. nedenfor.

Interviewtidspunkt:

Suppleringsundersøgelsen fik en forsinket start dels pga. forsinkelsen i hovedundersøgelsen. Dette betød samtidig, at kun halvdelen af skemaerne kunne indsamles inden 21.6.1998, mens resten først kom i hus umiddelbart efter sommerferien. Det kunne betyde, at hukkommelsen om partivalget den 11.marts 1998 begynder at svækkes i slutningen af interviewperioden. Det kan forstærkes yderligere, hvis der er store udsving i partiernes popularitet, og meningsmålingerne ændrede sig faktisk ganske voldsomt efter "pinsepakken" i maj/juni 1998, hvor der blev indgået forlig om skattereform og økonomisk indgreb med venstrefløjpartierne.

Der er dog to faktorer, som taler for, at problemet ikke er så stort. For det første viser en lang række senere undersøgelser, at netop utilfredsheden med regeringens politik i 1998 synes at have skærpet vælgerens opmærksomhed om, hvilket parti, de havde stemt på, så man ikke får en tilsvarende forskydning på oplysningerne om tidligere partivalg som på oplysningerne om partipræference nu.¹ For det andet berører forsinkelsen i den sidste del navnlig tre kommuner/lokalområder, der var udvalgt til særlig granskning (jf. nedenfor). Da disse sidsnævnte interviews er vejlet med kommunens/lokalområdets befolkningsandel, er disse interviews vejlet ned til næsten ingenting i det vejledte materiale, der benyttes til valgundersøgelsen. Derfor er forsinkelseseffekten på de vejledte data selv i værste fald ret beskeden.

Opnåelse:

I survey'en til suppleringsundersøgelsen blev der i alt kontakttet 3,128 svarpersoner, hvoraf denne gang "kun" 15,8 pct. nægtede at medvirke. Andelen "ikke truine" er nogenlunde som i hovedundersøgelsen: 18,2 pct. En ret skrap kvalitetskontrol med disse skemaer har fornemlig medvirket til, at 33 skemaer blev kasseret (jf. tabel 1.2).

¹ Det fremgår bl.a. af en serie analyser af vælgervandringen, som Jørgen Goul Andersen i 1998-99 har medvirket til at gennemføre for Ugebreve Morgen (se f.eks. diverse nr., december 1998, januar 1999 og september-oktober 1999).

Kombinationsfil

Hovedundersøgelsen og suppleringsundersøgelsen er afslutningsvis kombineret i en *kombinationsfil*, der omfatter de spørgsmål, som er stillet i begge undersøgelser. Denne fil, som er benyttet og bør benyttes i alle analyser af vælgervandringer og sociale variationer, omfatter således (uvejel) 4033 svarpersoner. Det vejede tal er 3403. Denne vejning er gennemført af principielle grunde, givet undersøgelsens særlige karakter. Det skal dog nævnes, at det i intet tilfælde er konstateret at give nævneværdige afvigelser at benytte uvejede frem for vejede data.

2. Bortfald og repræsentativitet

2.1. Hvorfor er undersøgelsen af repræsentativitet sjældent noget værd?

Den ret lave gennemførelsesgrad i valgundersøgelsen 1998, og herunder antydningen af en selvselektionseffekt i kraft af de mange nægtende på hovedundersøgelsen stiller naturligvis spørgsmålstegn ved datamaterialets repræsentativitet. Der er derfor gennemført en nærmere analyse heraf.

Der er i Danmark en tradition for, at sådanne repræsentativitetsanalyser gennemføres meget mekanisk ved at sammenholde fordelingen i stikprøven og populationen på en række demografiske variable, hvor populationsfordelingen er kendt: Køn, alder, geografi mv. Sådanne analyser bliver man sjældent meget klogere af - og undertiden snarere dummere. Det afgørende spørgsmål er jo, hvordan repræsentativitetsproblemer kan påvirke undersøgelsens resultater (Goul Andersen 1980).

Selv om man f.eks. forestillede sig, at man i denne undersøgelse havde glemt at interviewe alle unge under 30 år, er det ikke sikkert, at det ville have påvirket resultaterne stort. Det ville have påvirket partifordelingen en anelse (fordi de unge stemmer lidt, men ikke meget, forskelligt fra befolkningsgennemsnittet). Det ville have påvirket tallene for politisk interesse lidt mere (fordi de unge er noget mindre interesserede i politik). Det ville have påvirket tallene for vælgerernes stabilitet (fordi de unge vandrer lidt mere). Og det ville have påvirket nogle, men ikke særlig mange, politiske holdninger (fordi de unge skiller sig holdningsmæssigt ud på nogle få, men ikke særlig mange, områder).

Såvidt effekten på *marginalfordelingerne*. Når vi kommer til *sammenhænge*, er effekten normalt endnu mindre. Hvis mænd f.eks. er mere EU-venlige end kvinder, så er det kun i tilfælde af, at denne kønsforskel er radikalt anderledes blandt unge, at vi risikerer at få et fortegnede billede af kønsforskellen i EU-holdninger. Hvis højuddannede har et mere positivt syn på indvandrere, så skal der helt utænkelige ændringer til i mønstrene blandt unge, for at undersøgelsen kunne tegne et misvisende billede af sammenhængen.

Men så langt når man sjældent i danske undersøgelser af repræsentativitet. Man bliver som regel stående ved de demografiske variable. For at sætte det på spidsen, så er betydningen navnlig symbolsk: Er opmålsen rimeligt høj, og er repræsentativiteten på de demografiske variable god, så er det et tegn på, at andre forhold også er i orden. Er opmålsen lav og den demografiske repræsentativitet tvivlsom, mindsker det omvendt tilliden til dataindsamlingen mere generelt.

Sociale og uddannelsesmæssige skævheder er det gennemgående svære at gøre noget ved, fordi man enten ikke har en ordenlig universitets (opgørelse af populationen), fordi reliabiliteten i målingen i interviewundersøgelser er for ringe, eller fordi klassifikationskriterierne er forskellige. Som en nødløsning kan man vælge at veje på fagforeningsmedlemskab (Goul Andersen 1988), evt. kombineret med opvejning af pensionister, førtidspensionister m.fl., hvor definitionen både i survey og populationsopgørelser er rimeligt entydig.

demografiske variable.

Effekter som de ovennævnte er gennemgående ret svage, når det gælder køn, alder og bopæl - med enkelte signifikante undtagelser, navnlig på køn. Men ellers er det mest interessante, når det gælder social repræsentativitet, i væsentligt højere grad uddannelse, social klasse og undertiden placering på arbejdsmarkedet. Specielt kan der være en tendens til underrepræsentation af ressourcessvage, og i nogle typer af undersøgelser kan denne endda være tillagende over tid (se Goul Andersen 1988 for en analyse af, hvad det i 1970'erne betød for Danmarks Statistiks opgørelser af befolkningens stillingsfordeling). Og denne skævhed optages normalt ikke af de

Og så fremdeles: Repræsentativiteten på de demografiske variable er normalt uden nævneværdig betydning for resultaterne. Alligevel er det denne, man normalt koncentrerer sig om i undersøgelser af repræsentativiteten. Derfor bliver man normalt ikke meget klogere af en sådan analyse. Det er kun interessant i de tilfælde, hvor der er en markant sammenhæng mellem demografiske variable og de centrale undersøgelsesvariable (altså de afhængige variable: her politiske adfærdsvariable). Og selv da vil der fortrinsvis kun være effekt på marginalfordelingerne, sjældent på variabelsammenhænge. Det sidste forudsætter nemlig ikke blot, at der er sammenhæng mellem baggrundsvariable og undersøgelsesvariable, men også at der er interaktionseffekter, altså at sammenhængen er ikke-additiv - det forudsætter endda, at disse interaktionseffekter er ganske stærke.

I sig selv siger en demografisk bortfaldsanalyse derimod ikke meget om eventuelle bortfaldsproblemer. Og det er her, man faktisk kan blive *ledt på afveje* af repræsentativitetsmålingerne. En undersøgelse kan nemlig være ret så fejlvissende, selv om opnåelsesprocenten er forholdsvis høj og repræsentativiteten på de demografiske variable ser tilfredsstillende ud. Det afgørende er, hvordan bortfaldet fordeles sig på de *afhængige* variable, på undersøgelsesvariablene. Og her kan selv et beskedent bortfald undertiden give problemer.

F.eks. kan man i undersøgelser af politisk deltagelse komme ud for, at folk med lav politisk interesse siger fra, når de hører om emnet. Det samme kan gøre sig gældende ved holdningsundersøgelser. Problemet kan endda blive værre, hvis de bliver varskoet på forhånd. Folk synes ikke, de har en grund til at medvirke i undersøgelsen, for de deltager jo ikke i politik. De kan evt. også føle det pinligt at indrømme, hvor lidt de deltager, for der er trods alt en norm om, at man bør være aktiv. Eller de kan føle det belastende at skulle svare på masser af holdningsspørgsmål, der vedrører ting, de ikke har den fjerneste holdning til, fordi det ganske enkelt ikke interesserer dem. Omvendt er de mest politisk engagerede utilbøjelige til at sige nej. De elsker at have holdninger til alt mellem himmel og jord - og de elsker at give dem til kende. Der kan på den måde opstå et element af selvselektion i udvælgelsen. Det har normalt ikke været noget større problem i danske valgundersøgelser - derimod er det forekommet i undersøgelsen af politisk deltagelse, hvor det i øvrigt kan spille sammen med "over-claiming": Folk siger, at de deltager mere, end de gør, fordi de føler, de burde deltage. Stærkest gør det sig gældende ved valgdeltagelse, hvor der typisk kun er halvt så mange sofavælgere, som der burde være. Omvendt er der som regel alt for mange partimedlemmer - partienes "krise" indebærer ikke, det er blevet "fløvt" at erklære sig som medlem; her ligger stadig en positiv prestige.

Det skal endnu en gang understreges, at det største problem vedrører marginalfordelingerne, mens problemet er langt mindre, når det drejer sig om sammenhænge mellem variable; hvad det sidste angår, er hovedproblemet, at holdningskonsistensen kan fremstå som lidt større, end den er, hvis der er en selvselektion af politisk interesserende. Men der skal meget til at fortrykke billedet afgørende. På de fleste andre områder, hvor vi analyserer sammenhænge, er problemet næppe stort. Og da det sidste normalt er hovedinteressen i valgundersøgelserne, er der ikke tradition for at lave omfattende bortfaldsanalyser. Derimod vejer man normalt på variablen partivalg, således at partifordelingen blandt de adspurgte kommer til at svare til partifordelingen ved valget. Men kun i de analyser, hvor partivalg er den afhængige variabel, ellers ikke. Hovedårsagen er, at det letter sammenligninger over tid: Over- og underrepræsentation for de enkelte partier går en del

op og ned, og tidsserier ville blive helt skæve, hvis der ikke blev foretaget en vejning. Man kontrollerer dog en række resultater med uvejede data for at være sikker på, at resultaterne ikke skyldes utilsigtede effekter af vejningen. Det leder kort fortalt frem til, at bortfaldsanalysen må opdeles i to: En generel del, svarende til den, der normalt laves (jf. afsnit 2.2), samt en specifik del, der relaterer sig til undersøgelsens emne (jf. afsnit 2.3). Det er den sidste del, man normalt ikke laver. Men det er den, der er afgørende, og som også bør være det underliggende perspektiv i den generelle bortfaldsanalyse.

2.2. Generel bortfaldsanalyse: Demografisk repræsentativitet

Tabel 2.1. viser fordelingen efter alder og køn i henholdsvis valgundersøgelsen (hovedundersøgelsen) og hele befolkningen.

Tabel 2.1. Svarfordelingen efter alder og køn. Svarpersoner og hele befolkningen. (%)

Svarpersoner i hovedundersøgelsen						Hele befolkningen pr. 1.1.98	
Mænd			Kvinder			Mænd	Kvinder
I alt			I alt			I alt	
18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70+ år	I alt
4,2	4,7	8,8	10,7	10,3	9,3	6,0	54,0
5,5	4,1	9,9	7,2	8,7	6,6	4,2	46,0
9,7	8,8	18,7	17,9	19,0	15,4	10,2	100,0
6,0	4,7	10,0	9,1	8,5	5,4	5,4	49,1
5,7	4,5	9,5	8,8	8,4	5,8	8,8	50,9
2,132	4,177mil.	2,045	2,132	4,177mil.	2,045	2,132	4,177mil.

Kilde: Danmarks statistik: 'Befolkningen i kommunerne 1. januar 1998'.

Der er for det første en vis underrepræsentation af de unge og de ældre. Således udgjorde de 18-24 årige 9,7 pct. i stikprøven mod 11,7 pct. af befolkningen over 18 år, mens de over 70 årige udgjorde 13,7 pct. af befolkningen, men kun 10,2 pct. i stikprøven. De 50-69 årige er tilsvarende overrepræsenteret. Det er specielt de unge mænd og de ældre kvinder, det kniber med. Mænd under 25 år udgjorde kun 4,2 pct. i stikprøven mod 6,0 pct. i befolkningen, og for de ældre kvinders vedkommende er andelen i stikprøven kun halvdelen af de 8,8 pct., kvinder over 70 år udgør i den danske befolkning.

Underrepræsentationen af unge, specielt unge mænd, er velkendt fra de fleste undersøgelser. Underrepræsentation af de ældre er også almindeligt forekommende, men sjældent så kraftigt, og navnlig ikke så kraftigt for ældre kvinders vedkommende. Det er også sjældent at se så stor en overrepræsentation af mænd mellem 40 og 69 år, som tilfældet er her.

Det leder frem til den næste skævhed, som er *meget* udsædvanlig, nemlig kønsfordelingen. Hele 54 pct. af de, der har svaret, er mænd. Det svarer nogenlunde til toppunktet for den kønsskævhed, man finder i mange andre undersøgelser. Men forskellen er, at skævheden går i den "forkerte retning": Normalt er det mændene, der er underrepræsenterede.

Tallene er i sig selv ikke så alarmerende - i hvert fald i den forstand, at det ikke flytter nævneværdigt på noget som helst resultat i undersøgelsen, hvis man opvejer for disse skævheder. Men tallene kan pege på, at der ligger et særligt mønster bag bortfaldet i netop denne undersøgelse. Normalt vejer de "ikke trufile" yngre til i bortfaldet end her, mens det i valgundersøgelsen 1998 (hovedundersøgelsen) er nægterne, der slår særlig stærkt igennem. Og det forklarer formenlig, hvorfor man i de fleste undersøgelser med blandet indhold (politiske, men også andre typer af spørgsmål) som regel får en overvægt af kvinder, mens man her får en overvægt af mænd. Noget kan tyde på, at en del af de politisk mindre interesserede er blevet frastødt af undersøgelsens emne - der til gengæld kan have tiltrukket andre. Det ser vi nærmere på i det følgende.

2.3. Politisk interesse

Tabel 2.2. viser fordelingen af de adspurgte efter politisk interesse i 1998-undersøgelsen, sammenlignet med valgundersøgelsen 1994.

Tabel 2.2: Politisk interesse opdelt efter køn for både 1998 og 1994. (%)

1998					1994				
Mænd	Kvinder	I alt	I alt (a)	Mænd	Kvinder	I alt			
Meget interesseret	30,0	16,5	23,8	22,5	24,4	15,1	19,8		
Noget interesseret	49,9	48,2	49,1	49,6	44,9	42,0	43,5		
Kun lidt interesseret	18,1	30,8	24,0	24,4	26,8	36,4	31,6		
Slet ikke interesseret	1,9	3,4	3,1	3,4	3,8	6,4	5,1		

Den viser en ganske betydelig stigning i den politiske interesse, idet andelen af "meget" politisk interesseret er øget fra 19.8 til 23.8 pct., mens andelen af "slet ikke" og "kun lidt" interesseret tilsammen er faldet fra 36.7 pct. til 27.8 pct. Det bekræfter formodningen om, at undersøgelsen nok har en skævhed i så henseende.

Hvis det er tilfældet, så er det en skævhed, som ikke opfanges af den demografiske vejning. Vejningen på køn giver lidt, men flytter dog kun et par procentpoint fra de politisk mindre interesserede til de politisk mere interesserede. En vejning på politisk interesse, så fordelingen svarede til 1994, ville derimod fjerne halvdelen af skævheden i kønsfordelingen, så andelen af mænd falder til 52 pct.

Nu skal man være varsom med helt at afvise, at den stigende politiske interesse fra 1994 til 1998 kunne være reel. 1998-valget kom kun 1/2 år efter et kommunalvalg og nogle få måneder før en folkeafstemning om Amsterdam-traktaten. Samtidig havde der i de foregående måneder været en ophedet flygtningedebat. Alle disse faktorer trækker i retning af at øge den politiske interesse. Tallene er heller ikke helt unikke, hvis vi ser over en længere periode. Således var der i 1977 hele 77 pct., der var "meget" eller "noget" interesseret i politik, mod "kun" 73 pct. i nærværende undersøgelse (Goul Andersen 1984: 30). Til gengæld har der aldrig tidligere været så høj en andel - 24 pct. - der var "meget" interesseret i politik. Her var det hidtidige højdepunkt 21 pct., ligeledes i 1977.

Antagelsen om en overrepræsentation af politisk interesserede kan dog udbygges på anden vis. Således viser tabel 2.3, at andelen af erklærede partimedlemmer i 1998-valgundersøgelsen er helt oppe på 13 pct. Det skal sammenholdes med en "sand" andel på 5 pct., som er baseret på de medlemstal, partierne selv oplyser.

Tabel 2.3: Selvrapporteret partimedlemskab 1998 (hovedundersøgelsen).
Opdelt efter køn. (%)

Ja, medlem		
Mænd	Kvinder	I alt
17,1	8,7	13,2

Nu er det helt almindeligt, at andelen af partimedlemmer overdrives i surveyundersøgelser. Det skyldes flere ting: At folk ofte glemmer, at de er i kontingentrestance og derfor kan være slettet af kartoteker; at der kan være et partimedlem i en familie, der psykologisk set "tæller for" alle; der kan være ukorrekte svar fra nogle, som egentlig vil melde sig ind, men bare ikke har fået det gjort; og endelig kan der være en prestige i medlemskab, som ganske enkelt får nogle til at svare ukorrekt. Men det tal, man normalt er nået frem til, har i 1990'erne ligget omkring 10 pct. eller derunder, så der er en pæn overrepræsentation, selv i forhold til andre undersøgelser.

På den baggrund synes der ikke at kunne herske tvivl om, at der er en skævhed mht. politisk interesse og engagement. Spørgsmålet er så, hvad det betyder. Svaret er, at det næppe er overvældende. Politisk interesse og politiske holdninger hænger stort set ikke sammen - hvad de i højere grad gjorde under venstrefløjens mobiliseringsbølge i 1970'erne (Borre & Goul Andersen 1997: kap.6). Et af de steder, hvor man må forvente den største effekt, er på korrelationen mellem holdninger, fordi stigende politisk interesse er ensbetydende med større sammenhæng i holdninger. Man kan få et fingerpeg ved at undersøge korrelationen mellem de tre højre-venstre holdninger, der er gået igen i alle valgundersøgelser siden 1971: Holdninger til skatteprogression, økonomisk lighed og statskontrol med investeringer. Uden nogen form for vejning er den gennemsnitlige korrelation (r) mellem disse holdninger .308. Hvis vi vejer efter politisk interesse og tager udgangspunkt i 1994-tallene, er den gennemsnitlige korrelation .300. Det ironiske er, at en demografisk vejning ikke forbedrer tallene her: Ved demografisk vejning bliver den gennemsnitlige korrelation .314.

Det afgørende er dog, at effekten under alle omstændigheder er så beskeden, at det ikke synes at kunne forrykke undersøgelsens resultater.

2.4. Partipolitisk repræsentativitet

Der er til slut en afgørende undersøgelsesvariabel, hvor vi har mulighed for at checke med universlisten, altså hele befolkningens fordeling. Det er partivalg. Vi kan starte med sofavælgerne, hvor vi kun finder 3,9 pct. erklærede sofavælgere i 1998 mod 7,6 pct. i 1994.² De sande tal var 14,0 pct. i 1998 og 15,7 pct. i 1994. Misforholdet er helt velkendt, for der er en stærk norm om, at man skal stemme. Men skævheden er altså markant større i 1998. Demografisk vejning hjælper ikke ret meget: Det bringer andelen sofavælgere op på 4,3 pct. For de øvrige kategorier uden oplyst partivalg (husker ikke, vil ikke svare, etc.) er der ikke større forskel mellem 1994 og 1998.

Tabel 2.4. Fordeling efter partivalg i valgundersøgelsen 1998, sammenholdt med valgeresultatet

Uvejet	Vejt efter demografiske krit.	Fordeling v. folketingsvalget d. 11.3.1998
(n:1,836)	(n:1,830)	
Socialdemokratiet	31,4	35,9
Radikale Venstre	4,5	3,9
Konservative	10,6	8,9
CD	4,4	4,3
SF	8,8	7,6
Dansk Folkeparti	7,1	7,4
Kristeligt Folkeparti	2,2	2,5
Demokratisk Fornyelse	0,3	0,3
Venstre	25,2	24,0
Fremskridtspartiet	2,2	2,4
Enhedslisten	3,2	2,7
Uden for partierne	0,1	0,1
Sofavælgere	3,9	14,0

Den partipolitiske skævhed er vist i tabel 2.4. Stikprøven viser en underrepræsentation af socialdemokrater og en tilsvarende overrepræsentation af de fleste andre partier på nær Dansk Folkeparti og et par småpartier. Underrepræsentationen for Dansk Folkeparti er helt normal; den

Oven i den demografiske vejning er der yderligere beregnet en politisk vejning (POLVGT), som vejer materialet op den sande stemmefordeling på de politiske partier i forhold til folketingsvalget marts 1998. Respondenterne der ikke har stemt, eller ikke har ønsket at oplyse hvilket parti, som de har stemt på, har i denne vejning blot bibeholdt deres demografiske vægt, det vil sige, at den politiske vægt er sat = 1,00. Denne ekstra vejning efter partivalg er benyttet overalt, hvor partivalg er afhængig variabel. Dette er den normale procedure i valgundersøgelserne og hænger som sagt navnlig sammen med ønsket om, at ville give et retvisende billede af udviklingen over tid. Alle andre resultater publiceret fra valgundersøgelsen er baseret på en demografisk vejning

eller politiske holdninger i undersøgelsen.

personer på 18+ år i husstandene. Men man kan ikke se nogen systematisk effekt på partivalg op til den sande, kendte fordeling på dimensionerne køn, alder, geografiske regioner og antal for hver person beregnet en demografisk vægt (DEMGVT), som retter det indsamlede materiale har vi valgt at gøre en undtagelse og veje efter demografiske kriterier som standard. Der er således en lille smule i den rigtige retning, hvad angår overrepræsentationen af interesserede og aktive, have fulgt valgundersøgelsens sædvanlige praksis her. Da vejningen dog gennemgående trækker undagen efter partivalg og da kun i de analyser, hvor partivalg er afhængig variabel. Vi kunne for resultaterne. Af samme grund benyttes der normalt ikke vejning i danske valgundersøgelser, Det er godt gjort ovenfor, at standardvejningen efter demografiske kriterier ikke betyder meget

2.5. Vejning

Afviselserne fra valgresultatet er næppe primært et bortfaldsproblem. Det er først og fremmest et spørgsmål om at huske forkert - i nogle tilfælde ubevidst, i andre tilfælde som følge af fortydelse eller hensyn til social accept i interviewssituationen. Vi har ikke desto mindre valgt at veje, fordi det ellers ville gøre det helt umuligt at sammenligne over tid.

valgkampene, men uden efterfølgende begejstring blandt de, der stemte på partiet.

sammen med, at Socialdemokratiet har været noget "på hælene" i flere år, hvor de har vundet før interviewet. Underrepræsentationen af Socialdemokratiet er mere usædvanlig, men hænger derfor mange, der holder for sig selv, specielt hvis partierne har markeret sig ekstremt i perioden ikke er så "socialt acceptabelt" at stemme på Fremskridtspartiet eller Dansk Folkeparti. Det er der plejer at være væsentligt større, næppe så meget på grund af skævhed i stikprøven som fordi det

og ikke andet. Dog er *vandringsmatricerne* underkastet en særlig iterativ vejning på partivalg 1994 og 1998.

Særligt om vejning af suppleringsundersøgelsen

Suppleringsundersøgelsen har ikke de ovennævnte skævheder på køn, og også på politisk interesse er afvigelsen mindre. Til gengæld er suppleringsundersøgelsen i 1998 anderledes end tidligere undersøgelser pga. datindsamlingen i de tre lokaliteter: Skanderborg, Nyborg og Nørrebro.

Også for suppleringsundersøgelsen er der foretaget en vejning. Dette er sket separat for hver af stikprøvens fire dele. Vejningen går på dimensionerne køn, alder, antal personer på 18+ år, samt, for den landsdækkende del af stikprøven, geografiske regioner. Vejningsudlaget for de tre separatområder består delvis af anslåede fordelinger. Denne vægt (**UFAKT**) anbefales benyttet, når stikprøvens enkelte dele analyseres. Ud over at hver af de fire dele af stikprøven har sin egen vægt, er der beregnet endnu en vægt (**FACTOR**), der kan sammenveje hele materialet til én samlet stikprøve. Det skal herom imidlertid bemærkes, at eftersom de tre udtagne områder netop er udtaget fordi de er specielle i forhold til undersøgelsens emne, så har det været valgt kun at give dem den vægt, som de rettelig bør have i en landsdækkende undersøgelse. Og da hvert af de tre områder kun nummer 3-4 promille af landets befolkning, er effekten af denne vejning, at svarene fra disse områder får en meget lille indflydelse på det samlede resultat.

Sammenlagt giver dette altså følgende vejningsvariable:

DEMGVTN indeholder den samlede demografiske vejning for både Valgundersøgelsen og Demokratiet fra Neden (Kombinationsfilen). Denne variabel sammenvejer materialet op til en repræsentativ undersøgelse

WTFACT2 er en politisk vægt for både valgundersøgelsen og kombinationsfilen med Demokratiet fra neden. Den bygger på en politisk vejning af det allerede demografisk vejede materiale. Den vejer materialet op til den sande fordeling på politiske partier i forhold til Folketingsvalget den 11.3.1998. Respondenter der ikke har stemt, eller ikke har ønsket at oplyse hvilket parti de stemte på, har i denne vejning deres demografiske vægt (dvs. der er ikke opvejet på sofaælgere mv).

UFAKT er en demografisk vægt for Demokratiet fra Neden alene. Denne vægt anbefales benyttet, når stikprøvens enkelte (Nyborg, Skanderborg, Nørrebro) dele analyseres.

3. Oversigt over fælles variable for hoved- og suppleringsundersøgelsen

Som nævnt indgår der i analysen på visse spørgsmål en sammenkædning af hovedundersøgelsen og suppleringsundersøgelsen. Disse variable dannes en separat fil, kaldet *Kombinationsfilen* 1998. I tabel 3.1. er disse variable beskrevet og variabelnavnene i henholdsvis Valg- og Demokrati fra Neden-undersøgelsen og Kombinationsfilen opgivet.

Tabel 3.1: Fællesvariable mellem hoved- og suppleringsundersøgelsen

Beskrivelse Variabel i Valg- Variabel i De- Variabel i

undersøgelsen demokrati fra Kombination

1998	Neden 1998	sti	V3	X501	V3
Partiisk interesse			V4	X502	V4
Partivalg 1998			V44	X503	V44
Partivalg 1994			V45	X504	V45a
Partiidentifikation CSES version			V45		
Partiidentifikation trad.dansk ver.			V155	X506	V155
Højre-venstre selvplacering			V259	X556	V259
Køn			V260	X557	V260
Fødselsår			V261	X558	V261
Civilstand			V262	X559	V262
Egenindkomst			V263	X560	V263
Familleindkomst			V264	X563	V264
Antal voksne i husstanden			V265	X564	V265
Ingen hjemmevererende børn			V266a	X565	V266a
Børn 0-5 år (dummy)			V266b	X566	V266b
Børn 6-17 år (dummy)			V266c	X567	V266c
Ung 18 år eller derover (dummy)			V266d	X568	V266d
Postnummer			V267	X569	V267
Urbanisering			V268	X570	V268
Skoleuddannelse			V269	X571	V269
Erhvervsmaassigt beskæftiget			V274	X575	V274
Arbejdsløshed de sidste 10 år			V275	X577	V275
Stilling			stilling	stilling	stilling
Nuværende/tidligere/noplyst stilling			nuværende	nuværende	nuværende
Branche			branche	branche	branche
Branche (Danmarks statistik)			dsbranche	dsbranche	dsbranche
Demografisk vægt			DEMGVGT	FACTOR	DEMGVGTNY
Politisk vægt - fælles			POLVGT		WTFAC2
Politisk vægt - valgundersøgelsen					POLVGT

Kombinationsfilen omfatter som nævnt i alt 4033 svarpersoner, hvor case nr. 1 - 2001 stammer fra Valgundersøgelsen (hovedundersøgelsen), og case nr. 2002 - 4033 stammer fra Demokratiet fra Neden-undersøgelsen (suppleringsundersøgelsen).

To variabler er *ikke* kodet ens i Valgundersøgelsen og Demokratiet fra Neden: Henholdsvis V4 og V44, og X502 og X503, som angiver stemme ved Folketingsvalget i 1998, respektive i 1994. Før sammenlægnen er Demokratiet fra Neden omkodet således at variabel-værdier stemmer overens med kodningen i Valgundersøgelsen. I tre tilfælde er der ikke overensstemmelse mellem betegnelserne i de to undersøgelser, hvorfor følgende svarcategories behandles som korresponderende:

- Andre partier = kandidat uden for parti
- Ved ikke = andre svar
- Vil ikke svare = vil ikke svare om parti

Også spørgsmålene V45 og X504 vedrørende partidentifikation er forskellige i de to undersøgelser. Det skyldes ønsket om at kunne sammenligne spørgsmålet fra det internationale valgforskningsarbejde (CSES), som Danmark nu er forpligtet til at medtage, med det spørgsmål, som tidligere har været anvendt. Som det fremgår af tabel 3.1., opereres i den sammenlagte fil med to variabler: Dels V45 (Valgundersøgelsen, CSES-versionen) og dels V45a (Demokratiet fra Neden, den traditionelle danske version).

I den sammenlagte fil betegner V155 svarpersonernes placering af sig selv på en højre-venstreskala. Det skal imidlertid bemærkes, at svarcategories på dette spørgsmål er ens i Valgundersøgelsen og Demokratiet fra Neden, men at spørgsmålsformuliererne er lidt forskellige:

Demokratiet fra Neden: "Der tales jo om højre og venstre i danske politik. Hvis vi tænker os en skala hvor helt til venstre kaldes 0 og helt til højre kaldes 10. Hvor på denne skala vil De da placere Dem selv?"

Valgundersøgelsen: "I politik taler man ofte om højre og venstre. Hvor vil De placere Dem selv på denne skala?"

4. Kodenøgler for åbne spørgsmål

I Valgundersøgelsen 1998 er der stillet følgende åbne spørgsmål:

- (A). Vigtigste problem som politikere skal tage sig af (V284):
- "Vi har jo lige haft folketingsvalg og derfor vil jeg gerne spørge Dem, hvilke problemer De mener er de vigtigste, som politikere skulle tage sig af i dag? Kan De nævne flere vigtige problemer?"

- (B). Stemmebegrundelse (V288):
- "Hvad var den vigtigste grund til, at De stemte, som De gjorde?"

- (C). Begrundelser for at stemme "ja" og "nej" til Amsterdamtreataten (V290):
- "Vi vil gerne vide, hvilke overvejelser De gør Dem omkring Amsterdamtreataten. Hvilke ting mener De, taler for at stemme ja?"

- (D). Og (V291):

"Hvilke ting mener De, taler for at stemme nej?"

- (E). Stilling og branche:

Til lønmodtagere, selvstændige og uddannelsessøgende: "Hvad er Deres stilling og branche helt nøjagtig?"

Til husmødre og medhjælpende ægtefælle: "Hvad er deres ægtefælles stilling og branche helt nøjagtig?"

Til arbejdsløse, pensionister og andre uden for erhverv: "Hvad er deres tidligere stilling og branche helt nøjagtig?"

På baggrund af disse tre spørgsmål er der dannet fire variabler:

- Stilling
- Tidlnuv (tidligere, nuværende eller nuplyst stilling)
- Branche
- Dsbranche

De ovennævnte variable er efterfølgende blevet kodet på Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning som beskrevet i det følgende.

4.1. Vigtigste problem som politikere skal tage sig af (V284)

Denne variabel indeholder de første fire problemsstillingerer som hver respondent måtte have angivet er de vigtigste problemer politikere skal tage sig af. Således at variabelen er opdelt i fire variable:

- V284a: Først anførte problem
- V284b: Andet anførte problem
- V284c: Tredje anførte problem
- V284d: Fjerde anførte problem

Tilføjeser

Variablen er kodet på baggrund af Valgundersøgelseernes standardkode (V284; Vigtigste problemer i 1990). Dog med følgende tilføjeser:

- 21. Beskæftigelse: *Arbejdsmarkedspolitik*
- 27. Løniveau: *Overenskomstforhandlinger*
- 39. Andet specifikt: *Kreditforeningernes troværdighed*
- 43. Indtægtskatternes højde: *"Lønsumt at arbejde"*
- 44. Skattereform/skattetryk: *Udhuling af den private pension*
- 57. Flygtninge/indvandrere, Integration: *Bekæmpelse af racisme*
- 70. Sociale problemer: *Socialpolitik*
- 76. Vold, kriminalitet: *Lov og orden, retspolitik*
- 78. Sociale goder bevarer: *Orlovsondninger*

Desuden er følgende koder tilføjet:

- 100. Brugerbetaling
- 101. Borgerløn
- 102. Velfærdsskat u.m.a.
- 103. Trafik
- 104. Efterløn (for bevarelse af)
- 105. Slette efterløn

106. Fremme forståelsen af politiske spørgsmål

107. Dyrevelfærd

108. Fødevarer

Vigtigste problem (V284) - komplet kodenøgle

Den komplette kodenøgle er som følger (tilføjelserne i sammenligning med valgundersøgelsen 1994 er markeret med kursiv).

1. Diffuse svar; alting
3. Samarbejdsorienteret
4. Uspecificeret fremgang for landet
5. Ingen problemer
6. Regeringsdannelse
7. Planlægning og prioritering
8. Ved ikke
9. Andet specifikt
10. Politikernes troværdighed
11. Politikernes samarbejde
12. Politikernes egne interesser
13. Spærregænsen hæves
14. Politikernes varetægtelse af befolkningens interesser
15. Demokrati/ rettigheder
16. Administrationen (hovedstadens dominans etc.)
19. Andet specifikt
20. Økonomien
21. Beskæftigelsen, arbejdsløsheden, *herunder arbejdsmarkedspolitik*
22. Ungdomsarbejdsløsheden
23. Betalingsbalance/ udlånsbælt
24. Renteforhold
25. Inflation, pristal
26. Produktion og investering
27. Lønniveau, *herunder overenskomstforhandlinger*
28. Ejendoms- og konkurrenceforhold
29. Andet specifikt

30. Landbrugets problemer
32. Erhvervslivets vilkår
33. Handelens problemer
34. Små næringsdrivende
36. Nedsættelse af arbejdstiden
37. Ligeløn/ kvinders løn
38. Finansloven
39. Ander specifikt, *herunder kreditforeningernes troværdighed*
40. Skatter generelt
41. Moms og afgifter generelt
42. Forbedring, regulering
43. Indtægtskatternes højde, *herunder "lønsomt at arbejde"*
44. Skattereform/ skattestrykket, *herunder udnulning af privat pension*
45. Parcelhusejernes skat
46. Offentlige udgifters stigning
47. Offentlige udgifters fordeling
49. Ander specifikt
50. Boligproblemet
53. Sundheds-, sygehussektoren
54. Ingen nedskæring i sundhedssektoren
55. For mange flygtninge
56. Indkomstpoltik
57. Flygtninge-, indvander integration, *herunder bekæmpelse af racisme*
59. Ander specifikt
60. Miljø/ miljøspørgsmål
61. Broerne: Storstøm, Storebælt, Øresund
62. Plejehjem/ hjemmehjælp
63. Omsorg for psykisk syge
64. Samordningsfordrag / sambeskæftning
66. Forureningsproblemet
69. Ander specifikt

70. Sociale problemer, *herunder socialpolitik*
71. Folke- og invalidepension
72. Ældres vilkår/ forhold
73. De unges problemer
74. Børnefamilier/ daginstitutioner
75. Narkomani/ alkoholisme
76. Vold, kriminalitet, lov og orden/ retspolitik
77. Sociale udgifter ned
78. Sociale goder bevares, *herunder vedrørende orlovsordninger*
79. Andet specifikt
80. Udenrigspolitik generelt
81. Tilpasning EU, indre marked
82. NATO, Mellemsøsten
83. Nedsættelse af forsvar
84. Forsvaret bevares/ sikkerhedspolitik
85. Ulandsbistand (positiv)
86. Verdensfreden/ krig og terror
87. EU- forhold generelt, *omhandler generelt Amsterdamtraktaten*
88. Skepsis over for EU
89. Andet specifikt
90. Uddannelse/ uddannelsesforhold
91. Folkeskolen/ skolepolitik
92. Lærlingeuddannelser
93. Højere uddannelser
94. Økonomisk støtte til studerende
95. Omskoling, videreuddannelse
96. Kulturpolitik/ forskning
97. Ulandsbistand bremser
98. Kirkelige spørgsmål
99. Andet specifikt

100. Brugerbetaling
101. Børgerløn
102. Velfærdsstat u.n.a.
103. Trafik
104. Efterløn (for bevarelse af)
105. Slette efterløn
106. Fremme forstæelsen af politiske spørgsmål
107. Dyrevelfærd
108. Fødevarer
999. Uoplyst

4.2. Stemmebegrundelse (V288)

Fortolkninger/ændringer

Variablen "stemmebegrundelse" er kodet på baggrund af valgundersøgelsens standardkode (V288; Stemmebegrundelse). Dog er følgende fortolkninger/ændringer foretaget.

- 25. "EF-politik generelt" og 82. "Skepsis over for EF" betragtes som vedrørende EU
- 29. "Anden specifik politik" er brugt ved svar angående lokal politik u.n.a.
- 84. "Ligestilling" betragtes som værende ligestilling mellem mand/kvinde
- 99. "Uoplyst" er ændret til 999.

Tilføjeser

Desuden er følgende koder tilføjet:

- 100. Strategisk ønske om balance (fx "bevar. bal. i dansk politik" eller "modvægt til...")
- 101. Imod en borgerlig regering
- 103. For bevarelse af efterlønnen
- 104. Bevarelse af velfærdsstaten/ velfærdssamfundet

Komplet kodenøgle: Stemmebegrundelse (V288)

Den komplette kodenøgle er som følger (tilføjeser er markeret med kursiv):

1. Tautologiske svar af typen: det bedste parti
2. Ønske om fornyelse / fortsættelse af den førte politik
3. God politik
4. Det bedste for landet
6. Tillid / mistillid generelt
7. Demokrati / frihedsrettigheder
8. Valgkampagne / optræden
9. Udelukkelsesprincip
10. Overbevisning, idealisme
11. Partiets ideer eller holdning
13. Besindigt eller moderat
14. Socialistisk indstilling
15. Borgerlig eller liberal
16. Partiets program
18. Inod socialisme/ kommunisme
19. Andre ideologiske svar
20. Partiets politik
21. Økonomisk politik
22. Skattepolitik
23. Udgiftspolitik
24. Socialpolitik
25. EF- politik generelt, *EU*
26. Beskæftigelsespolitik
27. Miljøpolitik
28. Skole og kulturpolitik
29. Anden specifik politik, *Lokalpolitik*

30. Regerer/ har regeret
31. Ny regering/ vælte regering
32. Almindelig tillid til regeringen
33. Dynamik/ handlekraft
34. Tillid til kandidaten
35. Sympati for regeringen
36. Antipati mod regeringen
37. Sympati for Nyrup
38. Antipati mod Nyrup
39. Andet vedrørende administrationen
40. Gaver os
41. Bedst for arbejderen
42. Pensionisterne
43. Støtter erhvervslivet
44. Landmændene
46. Bedst for lønmodtagerne
47. De fattige / småfolk / de svage
49. Andre grupper nævnt
50. Har altid stemt sådan
51. Henvisning til miljø
52. Vokset op med det
54. Overtalt af ægtefælle
55. Tilhænger af partiet
56. Partiets stabilitet
57. Partiets samarbejds
60. For socialdemokratiet
61. Imod socialdemokratiet
63. Boligpolitik
64. Familiepolitik / børnepolitik
65. Sundhedspolitik
66. Ungdomspolitik / uddannelse
67. Flygtningepolitik
68. Forsvarspolitik

69. Nedrustning / afspænding
71. Kristelig indstilling
72. Lønpolitik
73. Betalingsbalance / gæld
74. Udenrigspolitik
75. Partiets ledere nævnt (bortset fra Poul Nyrup Rasmussen)
79. Stort parti / kan genn
80. Orden på det hele
81. Samarbejde over midten
82. Skepsis over for EF / EU
84. Ligestilling mellem mand / kvinde
86. Lov og orden / kriminalitet
88. Fordeling af arbejde
89. Finansloven
90. Godt parti / det bedste
92. Andre svar med specifikt
95. Ej stemmeret
96. Stemte ikke (syg/ vej)
97. Vil ikke svare
98. Ved ikke
100. Strategisk ønske om balance (fx "bevarelse af balancen i dansk politik" eller "modvægt til...")
- 101.1 Imod en borgerlig regering
103. For bevarelse af efterlønnen
104. Bevarelse af velfærdsskatten/ velfærdssamfundet
999. Uoplyst

4.3. Begrunder for at stemme ja / nej til Amsterdam-traktaten (V290, V291)

Variable vedrørende begrundelser for eller i mod Amsterdam-traktaten er kodet på baggrund af en kodenøgle, udarbejdet af Hans Jørgen Nielsen. Kodenøglen er tidligere brugt til kodning af en undersøgelse efter Amsterdam-aftensmningen. Hulle i kontinuiteten skyldes koder, der viste sig at være tomme.

JA-GRUNDE:

STORPOLITISKE GRUNDE

1	For europæisk samarbejde, for EU
2	Aldrig
3	Europas rolle i verden
4	Sikre freden
7	Storpolitik anden

DANMARKS ROLLE I EU

13	Hensyn til Danmark, uspecificeret
14	EU er til gavn for DK
16	Sikre DK indflydelse
18	Problemet ved at stå alene, udenfor (vi kan ikke, nervøs ved)

SITUATIONEN VED NEJ

22	Situationen ved et nej, uspecificeret
23	For sent at sige nej, nu er vi med
24	Ingen forringelse, ingen ændring
26	DK isoleres ved nej
27	DK forlade EU ved nej
28	Inet alternativ

GENERELT SYN PÅ TRAKTATEN

40	For traktaten, Amsterdamtraktaten en forbedring
----	---

KONKRETE OMRÅDER I DK

50	Konkrete områder i DK, uspecificeret
51	Hensyn til økonomien, uspecificeret
52	Beskæftigelsen
53	Ekspor, samhandel
54	Landbruget
55	Hensyn til økonomien, anden grund
56	Social tryghed, pensioner
57	EU positiv for miljøpolitik ³
58	Kriminalitet / narke / Mafia
59	Åbne grænser
61	Flytninge, fremmedarbejdere

EU-SAMARBEJDET PÅ KONKRETE OMRÅDER

64	Fælles mønt
65	Indre marked
66	Politisamarbejde
67	Militært samarbejde
68	Østeuropa
69	Konkrete områder, anden grund

ANBEFALINGER REFERENCERUPPER

70	Anbefalinger, uspecificeret
71	Anbefalinger fra politisk parti
72	Anbefalinger fra fagforeninger
73	Anbefalinger fra arbejdsgiver
74	Anbefalinger fra venner, familie, mm.
75	Anden anbefaling
76	Negative referencer (man er i mod den, der siger nej)

DIVERSE

80	Det bedste
81	Fremtiden, følge med udviklingen
88	Andet
97	Ved ikke, intet, uoplyst
98	Vil ikke svare

³ Variablen 57. "EU positiv for miljøpolitik" under "Ja-grunde" er benyttet for svar, der betoner, at EU samarbejdet er positivt for dansk miljø, men også for svar, som betoner, at EU samarbejdet er positivt for europæisk miljø.

NEJ-GRUNDE:

STORPOLITISKE GRUNDE

1	Imod EU
2	Altid imod
3	Imod Union
4	Imod blokpolitik
5	For stort / fjært
6	Landene for forskellige
7	EU for kapitalisterne, de store, finansfyrsterne
8	Bureaukrati
9	EU for centralistisk
10	EU for udemokratisk
11	Misbrug (Svindel og korruption i EU, høje lønninger, EU for dyrt, generelt eller på bestemte områder)
12	Imod EU, anden specifik grund

EU OG SELVSTÆNDIGHEDEN

21	Selvstændighedstab, national identitet
22	Trussel mod dansk kultur
23	Blander sig for meget
24	Manglende selvbestemmelse, medindflydelse
25	Selvstændighed, anden specifik grund (forbeholdene, grundloven mm.)
26	Vi kan godt klare os selv
27	DK skal ikke betale for andre lande, vi involveres i andre landes problemer / konflikter
30	Blev snydt, blev truet, Unionen luset ind
31	Følgerne for usikre, ved for lidt (som direkte argument for nej), ikke nok information

GENERELT SYN PÅ TRAKTATEN

40	Utilfredshed med traktaten
----	----------------------------

KONKRETE OMRÅDER I DK	
50	Konkrete områder i DK, uspecificeret
51	Hensyn til økonomien, uspecificeret
52	Beskæftigelsen
53	Ekspor / samhandel
54	Landbrug, fiskeri
55	Hensyn til økonomien, anden grund
56	Social tryghed, pensioner
57	EU negativ for miljøpolitik
58	Kriminalitet / narke / mafia
59	Åbne grænser
60	Mod fremmede, uspecificeret
61	Flygtninge, fremmedarbejdere
62	Mod fremmed, anden specifik grund
EU-SAMARBEJDET PÅ KONKRETE OMRÅDER	
64	Imod ØMU / fælles mønt
65	Indre marked
66	Politisamarbejde
67	Militært samarbejde
68	Østlande / nye lande
69	Konkrete områder, anden grund
ANBEFALINGER, REFERENCERGRUPPER	
70	Andet af andre, uspecificeret
71	Andet fra Politisk parti
72	Andet fra Fagforening
73	Andet fra Arbejdsgiver
74	Andet fra venner, familie
75	Andet anbefaling
76	Negative referencer (man er imod dem, der siger ja)
DIVERSE	
88	Andet
97	Ved ikke, intet, uoplyst
98	Vil ikke svare

4.4. Stilling

Stilling er kodet efter en detaljeret kodenøgler, der tidligere er benyttet ved valgundersøgelser. Denne kodenøgler er gengivet i sin helhed i arbejdsrapport 10.

Kodenøglen er arrangeret efter hovedgruppe (ufaglært, faglært, funktionær, selvstændig), dernæst efter branchemæssige stillingsbetegnelser, og inden for disse efter hierarkisk placering, fsv. angår funktionærerne. Dette har sine rødder i Danmarks Statistiks klassiske stillingskode fra folketællingerne, der under stadige ændringer og tilføjelser vandrede over i valgundersøgelserne og andre undersøgelser.

Der er kodet bl.a. efter hierarki, og det er tilstræbt at placere stillingsbetegnelsen under de passende overskrifter i kodenøglen (fx "Sagsbehandlere i offentlig administration, akademisk niveau"). Således at svarepersonerne er placeret i forhold til om der er tale om selvstændige eller ansatte, offentlig eller privat ansættelse, branche samt om de er medhjælper eller leder, faglært eller ufaglært osv. Med hensyn til sondringen offentlig / privat bør man dog bruge branchekoderne som en mere præcis indikator.

Uoplyst stilling er kodet som "199300 Ved ikke". Brugen af denne kode er søgt mindsket ved at kontrollere afkrydsninger i relaterede variable i interviewundersøgelsen (fx hvis respondenter er "studerende", "pensionist", "selvstændig" osv. er vedkommende blevet kodet som "studerende u.n.a.", "selvstændig u.n.a." osv. i stillingsvariablen).

Nuværende / tidligere stilling (Nuværende)

Variablen "nuværende" angiver hvorvidt respondents stillingsangivelse er nuværende eller tidligere, således at:

1. Nuværende stilling

2. Tidligere stilling

0. Uoplyst

Pensionister er kodet som 1, såfremt tidligere stilling ikke er angivet, mens personer, der betegner sig som husmødre, og har skrevet det i nederste felt (i spørgeskemaet), er kodet som 2, altså tidligere husmødre.

4.5. Branche

Svaretpersonernes branchebetegnelse er kodet efter en syv-cifret kodenøgle fra Danmarks Statistik (Dansk Branchekode 1993, 2. udgave), hvor kun de overordnede branchebetegnelser er anvendt, dvs. de første fire cifre. Disse fire cifre udgør de sidste cifre i den fem-cifrede kode, der angiver respondenternes branchebetegnelse, idet det første cifre angiver erhvervs sektoropdeling. Den fem-cifrede branchebetegnelse er at finde i sin helhed i arbejdsrapport 10.

Branche er kodet efter principper om hegnsinddeling, således at branchen refererer til arbejdspladsen (fx er en rengøringsassistent på en folkeskole placeret under branchen; "børne- og ungdomsskoler" og ikke under branchen "rengøringsvirksomhed"). I nogle tilfælde har det imidlertid ikke været muligt at følge dette princip eftersom branche i spørgeskemaet er noteret som refererende til erhvervet (arbejder man fx i rengøringsbranchen er branche noteret som rengøring, fremfor arbejdspladsens branche). I disse tilfælde følger kodenøglen det respondenterne har opgivet.

Kodenøglen adskiller sig fra Danmarks Statistiks i yderligere to henseender:

(1).

Intervallet 08532 – 08558 er ændret i forhold til Danmarks Statistiks branchekode, for at kunne inddrage mere nuancerede branchebetegnelser, og stadig bevare en fem-cifret kode. For at nå fra de benyttede koder til de originale koder skal følgende procedure gennemføres:

I intervallet 08531 – 08539 skal der indsættes et 1-tal før det sidste cifre.

Eksempel: 08531->0853110

08532->0853120

I intervallet 08540 – 08549 skal det fjerde ciffer erstattes med 32 og det sidste ciffer divideres med to.

Eksempel: 08543 -> 085323 -> 0853215

08544 -> 085324 -> 0853220, osv.

I intervallet 08550 – 08558 skal det sidste tal forstas som værende størr end 9.

Eksempel: 08550 udtrykker at det sidste tal er 10

08551 udtrykker at det sidste tal er 11, osv.

Som ovenfor skal det fjerde ciffer ogsaa her erstattes med 32 og det sidste tal (10 –19) divideres med to.

Eksempel: 08550 -> 085320 -> (10/2) -> 0853250

08551 -> 085321 -> (11/2) -> 0853255, osv.

(2).

Koderne er primært opdelt saaledes at perioden 00100 til 07490 betegner brancher i den private sektor, mens perioden 07490 til 09990 betegner brancher i den offentlige sektor. I det omfang sektoren varierer fra det typiske er kodens første ciffer erstattet efter følgende regler:

10000 – 19999. Private erhverv, hvor det typisk er offentlig (dvs. 0 erstattes med 1)

20000 – 29999. Offentlige erhverv, hvor det typisk er privat (dvs. 0 erstattes med 2)

30000 – 39999. Frivillige sektor (dvs. 0 erstattes med 3)

For studerende er der kodet efter følgende regler:

31000. Studerende u.n.a.

31100. Studerende ved ungdomsuddannelse

31200. Studerende ved videregående uddannelse

31300. Studerende ved andre uddannelse

Endelig er følgende branchebetegnelser tilføjet:

07490. Handel og Kontor u.n.a.

09280. Blade og dagblade

Der er to branche-variabler i datamaterialet:

Branche. Branchekode efter ovenstående retningslinjer

Dsbranche. Branchekode efter ovenstående retningslinjer, men hvor oversættelsesreglerne for intervallet 08532 – 08558 er gennemført, således at det er muligt at rekonstruere Danmarks Statistiks kode.

5. Svarkort anvendt i Valgundersøgelsen 1998

Kort 1

Job nr. 14532

A	Socialdemokratiet
B	Det Radikale Venstre
C	Det Konservative Folkeparti
D	Centrum-Demokraterne
F	Socialistisk Folkeparti
O	Dansk Folkeparti
Q	Kristeligt Folkeparti
U	Demokratisk Fornyelse
V	Venstre
Z	Fremskridtspartiet
Ø	Enhedslisten

Kort 1A

Job nr. 14532

A Socialdemokratiet
B Det Radikale Venstre
C Det Konservative Folkeparti
D Centrum-Demokraterne
F Socialistisk Folkeparti
Q Kristeligt Folkeparti
V Venstre
Z Fremskridtspartiet
Ø Enhedslisten

Kort 2

Job nr. 14532

9.	Af afgørende betydning
10.	Af stor betydning
11.	Af nogen betydning
12.	Af mindre betydning
13.	Ingen betydning

Kort 3 Job nr. 14532

0.	Synes meget dårligt om
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	Synes virkelig godt om

Kort 4 Job nr. 14532

1.	“Velfærdsstrategien”: Vi bør udbygge velfærdsstaten med flere offentligt ansatte til ældrepleje, sundhedsvæsen og andre udekkede behov
2.	“Eksporstrategien”: Vi bør satse på industri og eksport via en stærk konkurrenceevne - samt på de servicejobs i erhvervene, dette fører med sig

Kort 5

Job nr. 14532

1. At opretholde lov og orden
2. At give den enkelte større mulighed for at påvirke politiske beslutninger
3. At bekæmpe prissstigninger
4. At beskytte ytringsfriheden

Kort 6

Job nr. 14532

1. For mange penge
2. Passende
3. For få penge

Kort 7

Job nr. 14532

1. Udmærket
2. Ganske godt
3. Ikke helt godt
4. Dårligt

Kort 8

Job nr. 14532

1. Helt enig
2. Nærmest enig
3. Hverken/eller
4. Nærmest uenig
5. Helt uenig

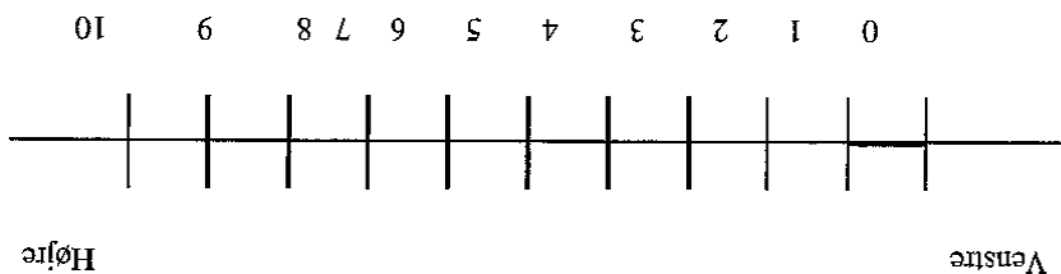
Kort 9

Job nr. 14532

1. Danmark bør melde sig ud af EU
2. I EU-samarbejdet bør de enkelte medlemslande bevare fuld selvstændighed og have vetoet over for EU-beslutninger
3. De enkelte EU-lande bør i stigende grad overlade beslutninger til EU og indordne sig under fællesskabet
4. EU bør med tiden udvikle sig til Europas forenede Stater med en fælles regering

Kort 10

Job nr. 14532

Kort 11

Job nr. 14532

1. Langt færre flygtninge
2. Lidt færre flygtninge
3. Det samme antal
4. Lidt flere flygtninge
5. Mange flere flygtninge

Kort 12

Job nr. 14532

1. Skære stærkt ned
2. Skære lidt ned
3. Er passende
4. De må stige lidt
5. De må sættes kraftigt i vejret

Kort 13 Job nr. 14532

1.	Den mindst grønne politik
2.	
3.	
4.	
5.	Den mest grønne politik

Kort 14 Job nr. 14532

1.	Støtten til børnefamilierne er rigelig allerede
2.	
3.	
4.	
5.	Vesentlig bedre støtte til børnefamilierne

Kort 15 Job nr. 14532

1. Går mest ind for lov og orden
2.
3.
4.
5. Forebyggelse og human behandling

Kort 16 Job nr. 14532

1. Meget stram økonomisk politik
2.
3.
4.
5. Politik der øger forbruget

Kort 17

Job nr. 14532

1.	Vil have os ud af EU
2.	
3.	
4.	
5.	Udbygning af EU

Kort 18

Job nr. 14532

1.	Sidste valg gik rigtigt for sig
2.	
3.	
4.	
5.	Sidste valg gik ikke rigtigt for sig

1.	De politiske partier tager hensyn til, hvad almindelige mennesker mener
2.	
3.	
4.	
5.	De politiske partier tager ikke hensyn til, hvad almindelige mennesker mener

1.	De politiske partier er nødvendige for, at vores politiske system kan fungere
2.	
3.	
4.	
5.	De politiske partier er ikke nødvendige i Danmark

Kort 21

Job nr. 14532

1.	Folketingsmedlemmerne har god føling med, hvad almin- delige mennesker mener
2.	
3.	
4.	
5.	Folketingsmedlemmerne ved ikke meget om, hvad almin- delige mennesker mener

Kort 22

Job nr. 14532

1.	Det gør en forskel, hvem der er ved regeringsmagten
2.	
3.	
4.	
5.	Det betyder ikke noget, hvem der har regeringsmagten

Job nr. 14532

Kort 23

1.	Det har ingen betydning, hvem folk stemmer på
2.	
3.	
4.	
5.	Det kan godt have betydning, hvem folk stemmer på

Job nr. 14532

Kort 24

1.	De fleste danskere siger almindeligvis, hvad de mener om politik
2.	
3.	
4.	
5.	De fleste skjuler almindeligvis deres egentlige mening

Job nr. 14532

Kort 25

1. Vælger næsten udelukkende ud fra sine politiske holdnin- ger
2.
3.
4.
5. Vælger næsten udelukkende ud fra de partiledere, man bedst kan lide

Job nr. 14532

Kort 26

1. Næsten altid sendes hjem så hurtigt som muligt
2.
3.
4.
5. Skal integreres i det danske samfund

1. Meget stort problem
2.
3.
4.
5. Ikke værd at bekymre sig om

1. Under 75.000 kr.
2. 75.000-99.999 kr.
3. 100.000-124.999 kr.
4. 125.000-149.999 kr.
5. 150.000-174.999 kr.
6. 175.000-199.999 kr.
7. 200.000-249.999 kr.
7A. 250.000-299.999 kr.
8. 300.000-349.999 kr.
9. 350.000-399.999 kr.
10. 400.000-449.999 kr.
11. 450.000-499.999 kr.
12. 500.000-599.999 kr.
13. 600.000-699.999 kr.
14. 700.000-799.999 kr.
15. 800.000 kr. og derover

6. Arbejdspapirer i det danske valgprojekt

- #1: Goul Andersen, Jørgen & Borte, Ole 1995: *Projektbeskrivelse. Valgundersøgelsen 1994.*
- #2: Goul Andersen, Jørgen 1995: *(Hvorfor) vinder regeringen ikke på den økonomiske fremgang? Policyforandringer, policy effects og andre forklaringer.*
- #3: Goul Andersen, Jørgen 1995: *Valgkampen og valget 1994. Valgkampens meningsmålninger.*
- #4: Goul Andersen, Jørgen 1995: *Personer eller politik? Partilederne og 1994-valget.*
- #5: Goul Andersen, Jørgen 1996: *Hvordan skal arbejdsløsheden bekæmpes?*
- #6: Goul Andersen, Jørgen & Borte, Ole 1996: *Danish Election Survey 1994. Variables, Codebook and Marginals.*
- #7: Goul Andersen, Jørgen, Andersen, Johannes, Borte, Ole & Nielsen, Hans Jørgen 1998: *Valgundersøgelsen 1998. Projektbeskrivelse og spørgeskema.*
- #8: Goul Andersen, Jørgen, Andersen, Johannes, Borte, Ole & Nielsen, Hans Jørgen 1998: *Danish Election Survey 1998.*
- #9: Goul Andersen, Jørgen et al 1999: *Valgundersøgelsen 1998. Teknisk rapport.*

Litteratur

- Goul Andersen, Jørgen 1980: "Appendix 1-2: Undersøgelsens teknik og data", i Damgaard Erik (ed): *Folkets vej i dansk politik*. København: Schultz.
- Goul Andersen, Jørgen 1984: *Kvinder og politik*. Aarhus: Politica.
- Goul Andersen, Jørgen 1988: "Bortfald og repræsentativitet i stikprøveundersøgelser. Om traditionelle vejningsmetoders utilstrækkelighed. Teknisk Rapport Del II". Projekt: *Klassestruktur, klassebevidsthed og sociale modsætninger*. Rapport nr. 15.
- Borre, Ole & Goul Andersen, Jørgen 1997: *Voting and Political Attitudes in Denmark*. Aarhus: Aarhus University Press.